

Život i djelo Ljudevita Modeca

DURO ŠKVORC

Varaždinska ulica 34a

HR – 48 260 Križevci

djuoro.skvorc@gmail.com

Pregledni rad

Review article

Primljeno / Received: 26. 7. 2019.

Prihvaćeno / Accepted: 13. 11. 2019.

U članku su prikazani život i djelo Ljudevita Modeca (1844.–1897.), pedagoga, učitelja i pisca udžbeničkih djela. Modec je djelovao nakon pada Bachova apsolutizma: u vrijeme bana »pučanina« Ivana Mažuranića i bana Khuena-Héderváryja, koji je tijekom druge polovice 19. stoljeća zatirao prava hrvatskoga naroda i gušio hrvatsku svijest u Austro-Ugarskoj monarhiji. Najplodonosniji dio života Modecu je bio u Zagrebu, gdje je bio ravnatelj Učiteljske škole i urednik Napretka, časopisa Hrvatskog pedagoško-književnog zbora. Pritom je dao i velik doprinos prilikom izgradnje Hrvatskog učiteljskog doma u Zagrebu.

Ključne riječi: Ljudevit Modec, Napredak, Učiteljska škola, Hrvatski pedagoško-književni zbor

1. Uvod

Revolucionarna događanja tijekom 1848. godine utjecala su na Hrvatski sabor tako da je u srpnju 1848. godine predložena izrada zakonske osnove o školstvu koja je trebala modernizirati postojeći obrazovni sustav. Tom modernizacijom bilo bi zahvaćeno niže i visoko školstvo. Tijekom kolovoza 1849. godine napravljena su pravila (*Osnova temeljnih pravilah javnog obučavanja za Hrvatsku i Slavoniju*) po kojima bi država preuzela pravo i dužnost vođenja brige o obrazovanju. Općim obrazovanjem koje bi se u hrvatskim zemljama odvijalo prema zajedničkim planovima, programima i udžbenicima, kod učenika i učitelja nastojao se izazvati osjećaj nacionalnog zajedništva. Budući da vladar nije prihvatio i potvrdio ta pravila, reforma školstva pričekala je sve do 1874. godine, kada je modernizaciju pučkog školstva započeo ban Ivan Mažuranić. Te godine usvojen je *Zakon ob ustroju pučkih školah i preparandija za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*. Osnovne škole dijelile su se na opće i građanske. Financirane su državnim i općinskim sredstvima te su za svu djecu postale javne i besplatne. Crkvene općine mogle su i nadalje imati vjerske škole koje su, da bi bile javne, morale ispuniti određene zakonske odredbe. Osim toga, osnovno školstvo postalo je obavezno. Nastavnici su pritom postali javni činovnici, koji su za svoj rad odgovarali Zemaljskoj vladi. Da bi se zaposlili, morali su završiti javnu učiteljsku školu i poznavati hrvatski jezik. U školama u kojima je radilo nekoliko učitelja, ravnatelj je obavezno bio iz njihovih redova. Time je priznata

strukovna samostalnost, pri čemu su učiteljice formalno bile plaćene kao i učitelji. Početak strukovnog okupljanja učitelja i učiteljica započeo je 1859. godine, točnije izlaženjem časopisa *Napredak*.¹ U njemu je objavljivao i Ljudevit Modec (1844.–1897.), koji tada izlazi na javnu scenu i aktivno se uključuje u sve segmente rada i djelovanja učiteljstva.

2. O životu i djelu Ljudevita Modeca

Kada je pisao o narodnim učiteljima koji su djelovali tijekom druge polovice 19. stoljeća, pedagog Mihajlo Ogrizović izložio je u djelu *Likovi istaknutih pedagoga II* iz 1980. godine i život te djelo Ljudevita Modeca.²

¹ Dinko Župan, »Kulturni i intelektualni razvoj u Hrvatskoj u 'dugom' 19. stoljeću«, u: Vlasta Švoger, Jasna Turkalj (ur.), *Temelji moderne Hrvatske. Hrvatske zemlje u »dugom« 19. stoljeću* (Zagreb: Matica hrvatska, 2016), str. 273–308, na str. 284–286.

² [Mihajlo Ogrizović], »Ljudevit Modec (1844–1897)«, u: Dragutin Franković, Mihajlo Ogrizović i Dragutin Pazman (uredili), *Sto godina rada Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora i učiteljstva u Hrvatskoj. 1871–1971* (Zagreb: Pedagoško-književni zbor, 1971), str. 482–504. Vidi i: Mihajlo Ogrizović, »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, u: Mihajlo Ogrizović, *Likovi istaknutih pedagoga II. Ljudevit Modec, Mijat Stojanović, Stjepan Basariček* (Zagreb: NIRO »Školske novine« / Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1980), str. 7–81. Budući da oba ova Ogrizovićeva teksta imaju istovjetan na-

Prije Ogrizovića, o Modecu su, doduše sporadično, pisali i, primjerice, Julije Gollner,³ Ljudevit Dvorniković,⁴ Stjepan Blažeković,⁵ Ljudevit Varjačić,⁶ Vid Vuletić-Vukasović,⁷ Josip Kirin,⁸ Josip Klobučar,⁹ Antun Cuvaj¹⁰ i Dragutin Franković.¹¹ Osim njih, izdvajam i Zlatu Božičević, kustosicu u Hrvatskom školskom muzeju u Zagrebu, koja je 1967. godine prire-

dila katalog i postavila izložbu o Modecu.¹² Nekoliko radova o Modecu čuva se i u njegovu rodnom gradu Križevcima, točnije u Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice »Franjo Marković« Križevci. Nešto pisane građe o Modecu posjeduje i Gradski muzej Križevci. Od 1991. godine u Križevcima je jedna osnovna škola nazvana Osnovna škola Ljudevita Modeca Križevci, a na Modecovoj rodnoj kući u Križevcima postavljena je spomen-ploča.

Ljudevit Modec rođen je 21. srpnja 1844. godine u Križevcima.¹³ Roditelji su mu bili Ivana i Andrija Modec.¹⁴ Ivana je potjecala iz križevačke obitelji Gorički i bila je domaćica.¹⁵ Andrija je pak bio bačvar i povremeno se bavio trgovinom. Ljudevit je pučku školu završio školske 1855./1856. godine.¹⁶ Bio je dobar učenik i roditelji su ga na daljnje školovanje poslali u varaždinsku kraljevsku realku.¹⁷ U njoj je sve razrede završio s izvrsnim uspjehom.¹⁸ Posebnu nadarenost pritom je pokazivao u crtanju, pri čemu je dobro svirao glasovir i lijepo pjevao, a dobro je svladao hrvatski i njemački jezik, pri čemu je učio i talijanski jezik.¹⁹ Za studij je dobio zemaljsku stipendiju, a studirao je na Carskom kraljevskom učilištu u Pragu.²⁰ Studij je trajao dvije godine, a stipendija je iznosila 420 forinti.²¹ Nakon završenog studija Modec je zauzvrat trebao deset godina raditi u hrvatskoj zemaljskoj službi.²² Na

slov, u daljnjem dijelu članka razlikovat ću ih tako što ću nakon Ogrizovićeva prezimena navesti godinu njihova objavljivanja. Tekst iz 1971. godine bit će zapisivan ovako: [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«. Tekst iz 1980. godine bit će zapisivan ovako: Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«.

- ³ Julije Gollner, »Nešto o metodi računstvene nastave. Uspomena na Ljudevita Modca«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/4 (Zagreb, 1897), str. 56–60.
- ⁴ Lj.[udevit] Dvorniković, »Spomen-listak Ljudevitu Modcu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/5 (Zagreb, 1897), str. 65–68.
- ⁵ Stjepan Đ. Blažeković, »Spomen-listak Ljudevitu Modcu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/6 (Zagreb, 1897), str. 81–85.
- ⁶ Ljudevit Varjačić, »Milomu pokojniku Ljudevitu Modcu, hrvatskomu pedagogu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/2 (Zagreb, 1897), str. 17–18. Riječ je o pjesmi koju je Varjačić posvetio Modecu.
- ⁷ Vid Vuletić-Vukasović, »Nad studenom pločom Ljudevita Modca«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/7 (Zagreb, 1897), str. 106–107. Riječ je o pjesmi koju je Vuletić-Vukasović posvetio Modecu.
- ⁸ Josip Kirin, »Život i rad Ljudevita Modca«, čitano na XXV. glavnoj skupštini »Hrv. ped.-književnoga zbora« dne 18. ožujka 1897., *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/13 (Zagreb, 1897), str. 193–196; *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/14 (Zagreb, 1897), str. 210–212; *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/15 (Zagreb, 1897), str. 225–228; *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/16 (Zagreb, 1897), str. 245–248.
- ⁹ [Josip Klobučar], »Povijest prvih pedeset godina 'Napretka'«, u: Josip Klobučar (prikazao), *1859.–1909. Napredak. Povijest i sadržaj prvih pedeset njegovih godina* (U Zagrebu: Naklada Hrv. pedagoško-književnoga zbora, 1909), str. 5–35. O Modecu na str. 18, 19, 28 i 29.
- ¹⁰ Antun Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svesci IV, V, VI, VII, IX, X, XI (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1910–1913). U svescima su zabilježeni podaci o doprinosu i ulozi Modeca u prosvjetno-pedagoškom radu.
- ¹¹ [Dragutin Franković], »'Napredak' – prvi pedagoški časopis u Hrvatskoj«, u: Dragutin Franković, Mihajlo Ogrizović i Dragutin Pazman (uredili), *Sto godina rada Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora i učiteljstva u Hrvatskoj. 1871–1971* (Zagreb: Pedagoško-književni zbor, 1971), str. 181–202, na str. 186–189. Na navedenim stranicama Modec je obrađen kao dugogodišnji glavni urednik *Napretka*.

¹² Zlata Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*, izložba u Hrvatskom školskom muzeju od 1. do 30. travnja 1967. godine u Zagrebu (Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1967), str. 297–301.

¹³ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Krstni list Ljudevit Modec*. Potpisao ga kapelan Janko Ragoz. Modecu su na krštenju kumovi bili Martin i Bara Križanić. Krstio ga je kapelan Hireonim Fuss 21. srpnja 1844. godine.

¹⁴ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Krstni list Ljudevit Modec*.

¹⁵ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Krstni list Ljudevit Modec*. Inače, Ogrizović je pisao i o utjecaju majke Ivane na svojega sina Ljudevita. Vidi u: Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, str. 11: »Majka [Ljudevita Modeca], Ivana, rođena Gorički iz Križevaca, bila je za ono vrijeme obrazovanija žena pa je znatno utjecala na intelektualni život svoga sina, posebno na njegov smisao i interes za knjigu.«

¹⁶ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 482.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Isto.

²⁰ T.[omislav] I.[vkanec], natuknica »Modec, Ljudevit«, u: Stjepan Basariček, Tomislav Ivkanec, Ljudevit Modec i Milan Pejnović (uredili), *Pedagogijska enciklopedija* 1 (Zagreb: Hrvatsko pedagoško-književni zbor, 1895.–1906.), str. 751a–753a, na str. 751a: »Ravnatelj realke Franjo Klaić zavolio je Modca, pa mu je s pomoću školskoga nadzornika kod c. kr. namjesništva u Zagrebu dra. Stjepana Ilijaševića priskrbio zemaljski stipendij, da se u kojem zavodu izvan Hrvatske mogne spremiti za učitelja pučkih škola.«

²¹ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 483.

²² Isto.

studiju mu je metodiku obuke predavao profesor Franjo Hermann, koji ga je tako dobro osposobio da su ga kolege doživljavali kao izvrsnog metodičara i učitelja praktičara.²³ Nakon studija Modec je položio ispit kojim je bio, kako ističe Ogrizović, »osposobljen za učitelja četvororazrednih glavnih učiona«.²⁴ Uključio se u društveni život Praga, u kojem je upoznao Augusta Šenou, koji je studirao pravo i koji mu je pomogao da brže svlada češki jezik i bolje upozna grad.²⁵ Stečeno prijateljstvo nastavilo se i u Zagrebu, pri čemu je izgledno da je upravo Šenoa poticao Modeca na književno stvaralaštvo. Premda je namjeravao nastaviti studij za realnog učitelja, Modec se zbog promijenjenih političkih okolnosti (Hrvatskoj i Slavoniji je 1960. godine carskom i kraljevskom listopadskom diplomom vraćen prijašnji ustav) odlučio vratiti u Hrvatsku i uključiti u, kako stoji u *Pedagogijskoj enciklopediji*, »kolo mladih pregalaca hrvatskih, koji odlučše svoje umne sile posvetiti domovini«.²⁶ Želja za radom u domovini bila je jača »od prvoga nauma«, zbog čega se Modec kao izvrsno osposobljen učitelj pučkih škola vratio u Hrvatsku.²⁷

Na putu u Hrvatsku svratio je u Beč kod baruna Metela Ožegovića, koji je tada bio državni savjetnik.²⁸ Zbog nedostatka učitelja u realnim školama, Ožegović je 1861. godine odobrio tečaj za učitelje u Zagrebu, na koji se upisao i Modec te ga uspješno položio.²⁹ Početkom drugog polugodišta školske 1861./1862. godine Modec se zaposlio u Zagrebu kao učitelj hrvatskog jezika na privatnoj djevojačkoj školi gospođe Gagerić.³⁰

Sljedeće, dakle školske 1862./1863. godine, Modec je zahvaljujući ravnatelju Kraljevske preparandije i glavnih zagrebačkih škola Franji Klaiću od 1. listopada 1862. radio kao namjesni učitelj u zagrebačkoj kaptolskoj školi.³¹ U njoj je zatekao brojne vrsne praktičare i metodičare koji su na njega imali veliki upliv.³² Pokazavši se kao dobar praktičar, Modec je dekretom Kraljevskog dalmatinsko-hrvatsko-slavonskog namjesničkog vijeća u Zagrebu od 24. kolovoza 1863. godine imenovan, kao što doznajemo od Ogrizovića, »pravim učiteljem na kaptolskoj glavnoj učioni«.³³ Te godine

obolio je Josip Patraš, učitelj na zagrebačkoj preparandiji. Zamijenio ga je Modec, koji je 9. listopada 1863. godine imenovan privremenim učiteljem na Kraljevskoj preparandiji u Zagrebu.³⁴ Na preparandiji je radio dvije godine. Pritom je upoznao brojne učitelje s kojima je radio na obrazovanju novih učitelja.³⁵ Naročito se zbližio s pedagogom Stjepanom Novotnyjem, koji je bio i urednik časopisa *Napredak*. Novotny ga je potaknuo na pedagoško-književni rad i na suradnju s *Napretkom*,³⁶ čime je Modec stekao iskustva koja će kasnije koristiti pri pisanju udžbenika i priručnika za pučke i druge škole.³⁷ Tijekom tih dviju godina učiteljskim je pripravnici- ma predavao »Risanje« i »Mjerstvo«.³⁸ Radeći na preparandiji stekao je zavidna pedagoško-didaktička i praktično-stručna iskustva, a nakon dvije godine vratio se na svoje prijašnje radno mjesto: u Kaptolsku glavnu školu.³⁹

Modecov rad na zagrebačkoj preparandiji nije ostao nezamijećen. Zbog dobre pedagoške i stručne djelatnosti, Visoko Kraljevsko dalmatinsko, hrvatsko i slavonsko namjesničko vijeće nagradilo ga je 13. rujna 1865. godine za školsku 1864./1865. godinu sa 100 forinti.⁴⁰

U Kaptolskoj glavnoj školi Modec se vratio među učitelje od kojih su se isticali Ivan Filipović, Vjekoslav Marik i Josip Posavec. Ti učitelji prednjačili su u društvenom, pedagoškom i stručnom okupljanju zagrebačkih učitelja. U tom krugu Modec razvija djelatnost u školi i izvan nje, a posebice na književnom polju.⁴¹ Spomenuti učitelji odigrali su 10. i 11. listopada 1865. godine važnu ulogu u osnivanju Učiteljske zadruge.⁴² Na njezinoj skupštini izabran je upravni odbor učitelja. Činili su ga ovi učitelji: Ivan Filipović, Vjekoslav Marik, Ferdo Vuksanović, Josip Posavec, Ivan Šah i Ljudevit Modec.⁴³ Modec je izabran za tajnika, a kasni-

²³ Isto.

²⁴ Isto.

²⁵ I.[vkanec], natuknica »Modec, Ljudevit«, str. 751b.

²⁶ Isto.

²⁷ Isto.

²⁸ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 483.

²⁹ Isto.

³⁰ Isto.

³¹ Isto.

³² I.[vkanec], natuknica »Modec, Ljudevit«, str. 751b: »Tu [u zagrebačkoj kaptolskoj glavnoj školi] se našao [Modec] s drugovima Ivanom Filipovićem, Josipom Posavcem i Antunom Irgolićem«.

³³ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 484.

³⁴ Isto.

³⁵ Isto.

³⁶ I.[vkanec], natuknica »Modec, Ljudevit«, str. 752a.

³⁷ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 484.

³⁸ Antun Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak V. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 20. listopada 1860. do 20. travnja 1868. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1910), str. 202.

³⁹ I.[vkanec], natuknica »Modec Ljudevit«, str. 752a.

⁴⁰ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, str. 16.

⁴¹ Isto.

⁴² Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak V, str. 487: »§ 1. Svrha 'Zadruge' jest ta, da se brine za podporu i uzgoj siročadi učiteljah, učiteljicah i podučiteljicah svih pučkih, glavnih i s ovimi sduženih nižih realnih i preparandijalnih učionah u Hrvatskoj i Slavoniji.«

⁴³ Isto, str. 487.

je za blagajnika i predsjednika.⁴⁴ Da bi Učiteljska zadruga imala što više sredstava za rad, njezin Upravni odbor često je organizirao zabave, tombole, lutrije i koncerte, koje su Zagrepčani vrlo rado posjećivali. Modec je redovito bio inicijator i organizator tih događanja.⁴⁵ Budući da je Bachov apsolutizam unazadio školstvo, na osnivačkoj skupštini Učiteljske zadruge raspravljalo se i o budućnosti školstva. Sastavljen je odbor od sedam članova, koji je 1865. godine napravio prijedlog »Ustava pučke škole u trojednoj Kraljevini«.⁴⁶ Njime se osim školskih pitanja trebao riješiti materijalni i pravni položaj hrvatskih učitelja.⁴⁷ Premda političke prilike tada nisu bile zrele za to da se ta pitanja pretoče u zakon, hrvatsko učiteljstvo kasnije je ipak ostvarivalo svoje zahtjeve.⁴⁸

Nezapažena nije ostala ni Modecova djelatnost na području školstva. Tako je 22. ožujka 1867. godine bio pismeno pohvaljen od Nadbiskupskog duhovnog stola za zalaganje i za točnost u obavljanju posla tijekom školske 1866./1867. godine, dok ga je Poglavarstvo grada Zagreba 7. prosinca 1867. godine proglasilo počasnim građaninom grada Zagreba.⁴⁹

Modec je doprinio i radu Prve opće hrvatske učiteljske skupštine u Zagrebu koja se održavala od 23. do 25. kolovoza 1871. godine. Bio je jedan od učitelja koji su pokrenuli i organizirali rad skupštine, na kojoj je imao i izlaganje pod naslovom »Koja je svrha pučkoj učionici u sadašnjem vijeku i kako da se prema tomu uredi njezini vanjski odnošaji?«.⁵⁰ Kao popratni sadržaj, u zgradi Kraljevske velike realke, gdje se održavala skupština, bila je postavljena prva izložba učila u Hrvatskoj. U organizaciji i postavljanju izložbe sudjelovao je i Modec, koji je bio pročelnik posebnog odbora za uređenje izložbe učila, a izložbu je otvorio tadašnji ban Koloman Bedeković.⁵¹ Uz učitelje iz Hrvatske, Slavonije i

Dalmacije, u radu skupštine sudjelovali su i učitelji iz Srbije, Slovenije, Švicarske, Češke i Poljske. Učitelji su na skupštini tematizirali probleme s kojima su se susretali prilikom rada u školi, ali i izvan nje, a zazivali su i reformu školstva.⁵²

Tijekom 1871. godine Modec je bio angažiran u osnivanju Hrvatskog pedagoško-književnog zbora. Taj Zbor osnovan je 30. rujna 1871. godine sa svrhom širenja strukovnog i općeg obrazovanja hrvatskih učitelja i promicanja interesā hrvatske pučke škole.⁵³ Okupljao je učitelje iz svih krajeva Hrvatske i bio je centar učiteljstva. U sastavu Zbora bili su gotovo svi vodeći hrvatski učitelji, koji su marljivo radili na izdavanju stručnih knjiga i časopisa.⁵⁴

Decretom Visoke Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 7. studenoga 1873. godine, Modec je imenovan učiteljem prirodoslovno-tehničke struke na višoj djevojačkoj učionici u Zagrebu.⁵⁵ Tamo je od veljače 1873. godine kao pomoćni učitelj crtanja i geometrijskog oblikovanja mijenjao oboljelog Skendera Fabkovića.⁵⁶ Inače, Fabković je bio i urednik *Napretka*, pa ga je Modec zamijenio i na tom mjestu.⁵⁷ Godinu dana prije Fabko-

svezak VI, str. 41.

⁵² Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*.

⁵³ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, str. 38: »Iste godine [1871.] vlada je odobrila pravila društva pod nazivom 'Hrvatski pedagojski književni zbor' (30. rujna 1971). Glavni inicijator i organizator društva bio je Ivan Filipović. Kao osnivači i prvi suradnici spominju se 13 najuglednijih učitelja: Lj. Modec, Stj. Basariček, T. Ivkanec, M. Stojanović, J. Tomić, V. Maržik, S. i M. Fabković, J. Glaser, F. Stepanek, B. Francelj, S. Cihlar i A. Truhelka.«

⁵⁴ Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*.

⁵⁵ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Odluka kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu br. 4436*. Odluka od 7. studenoga 1873. godine. Tom Odlukom Modec je imenovan učiteljem prirodoslovno-tehničke struke na višoj djevojačkoj učionici u Zagrebu. Plaća mu je iznosila 800 forinti. Dobivao je i godišnji dodatak od 100 forinti u desetgodišnjem trajanju te pravo na mirovinu.

⁵⁶ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 485. Vidi i: Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VI, str. 51: »Početkom mjeseca veljače 1873. obolje obrazujući učitelj Skender Fabković, te ga do konca škol. godine zamjenjivaše Ljudevit Modec.«

⁵⁷ Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VI, str. 268: »Prve dane ovoga razdoblja nije se taj časopis [*Napredak*] mogao pohvaliti osobitim životom. U 'Priskoku Napretku' od 5. veljače 1870. objavilo je uredništvo 'Napretka', da je obustavilo izdavanje lista samo donle, dok ne dobije toliko dužnih novaca, da uzmože namiriti sve troškove za deseti i prijašnje godišnjake. Prvi broj XI. godine 'Napretka' izići će 1. ožujka 1870. Kad je Fabković [Fabković] obolio, postao je urednikom lista vrijedni i praktični učitelj

⁴⁴ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 484.

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, str. 16–17: »Sastavljen je odbor na čelu s Ivanom Filipovićem. Odbor je izradio g. 1865. 'Ustav pučke škole u trojednoj kraljevini'. Uz Ivana Filipovića od zagrebačkih učitelja u sastavljanju ovog dokumenta sudjelovali su: Skender Fabković, Antun Irgolić, Vjenceslav Maržik, Josip Posavec, Ivan Šah, Ferdo Vuksanović i Ljudevit Modec.«

⁴⁷ Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*.

⁴⁸ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 484.

⁴⁹ Isto, str. 485.

⁵⁰ Antun Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VI. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 20. travnja 1869. do 31. svibnja 1875. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1911), str. 40.

⁵¹ Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*,

vić je kao vlasnik časopisa *Napredak* besplatno ustupio Hrvatskom pedagoško-književnom zboru, čime je časopis postao glasilom Zbora.⁵⁸ Modec je *Napredak* uređivao dvadeset dvije godine, točnije od 1873. do 1895. godine, uz mali prekid od tri godine, jer je bio ravnatelj Pedagoške škole u Petrinji. Ogrizović napominje da je Modec u »uređivanju i vođenju opće politike glasila 'Napredak'« bio vrlo uspješan.⁵⁹ U uređivanju tog časopisa Modec se susretao s brojnim poteškoćama.⁶⁰ Na *Napredak* i na Modeca naročito se okomio *Školski prijatelj*, časopis klerikalno opredijeljenih učitelja,⁶¹ zato što su u *Napretku* bile zastupane napredne školske ideje. To je zacijelo utjecalo na Modeca, koji je na godišnjoj skupštini Hrvatskog pedagoško-književnog zbora održavanoj 29. i 30. prosinca 1875. godine podnio ostavku na mjesto glavnog urednika *Napretka*, što članovi skupštine nisu prihvatili.⁶² Da je Modec bio cijenjen kao urednik, svjedoče i nagrade koje je na skupštinama Hrvatskog pedagoško-književnog zbora dobivao od učitelja.⁶³

Tijekom 1873. godine Modec je sudjelovao u radu skupštine slavenskih pedagoga u Beču, pri čemu je bio izvjestilac za hrvatsko školstvo.⁶⁴ Na toj skupštini raspravljalo se o potrebama slavenskih pedagoških knjižnica i o nastavnim sredstvima u slavenskim školama.⁶⁵ Pritom su izabrani i članovi koji su u odborima pojedinih naroda trebali raditi na slavenskoj solidarnosti. U jedan od odbora izabran je i Modec.⁶⁶ Inače, skupština je održana u sklopu 5. Svjetske izložbe.⁶⁷

Veliki doprinos Modec je dao i prilikom organizacije Druge učiteljske skupštine koja je održana 1874. godine u Petrinji. Naime, od Antona von Mollinaryja, generalnog zapovjednika Vojne krajine, tražio je 1873. godine dozvolu i sredstva za organizaciju skupštine. Premda je Mollinary smatrao da bi ta sredstva bilo bolje usmjeriti u izobrazbu što većeg broja graničarskih učitelja u Beču, ipak nije odbio Modecova traženja.⁶⁸

Odjel za bogoštovlje i nastavu Visoke Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske vlade donio je 9. rujna 1875. godine dekret kojim je Modec imenovan učiteljem na Kraljevskoj muškoj i ženskoj preparandiji u Zagrebu, a potom i ravnateljem. Modec je tamo ravnatelj bio gotovo petnaest godina.⁶⁹ Ban Ivan Mažuranić imenovao ga je 14. listopada 1874. godine u Zemaljski školski odbor, koji je bio savjetodavni organ Banske vlade.⁷⁰ Osim toga, Modec je izabran i za člana Ispitnog povjerenstva, koje je imalo zadaću provesti završni ispit u četvrtim razredima za učitelje i učiteljice u građanskim školama.⁷¹ Uz njega, članovi Povjerenstva bili su istaknuti stručnjaci.⁷²

Budući da je nedostajalo učitelja i učiteljica, Vlada je naredbom od 17. svibnja 1877. godine odobrila osnivanje učiteljskih produžnih tečajeva. Ti tečajevi odvijali su se u Zagrebu i Osijeku. U Zagrebu su održani od 6.

mački: *Kultur und Erziehung*). Izložbu je otvorio car Franjo Josip I. 1. svibnja 1873., a trajala je do 2. studenog 1873. Na izložbi je sudjelovalo 35 zemalja, s 53.000 izlagača, od toga 9.000 iz Austro-Ugarske.«

⁶⁸ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Pismo Stjepanu Basaričeku od 10. travnja 1873. godine.*

⁶⁹ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 19, u bilješki 24: »Za obavljanje ove dužnosti primio je plaću u visini od 900 for.[inti] i stanarinu od 195 for.[inti].«

⁷⁰ Antun Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VII. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 31. svibnja 1875. do 31. listopada 1888. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1911), str. 90. Ostali članovi Zemaljskog školskog odbora bili su: Ivan Kukuljević Sakcinski, Franjo Petračić, Tadija Smičiklas, Ivan Stožir, Franjo Klaić, Stjepan Basariček, Ferdinand Vukasović, Stjepan Ilijašević, Mato Gršković, Ignjat Bartulić, Bogoslav Šulek, Josip Siebenschein, Stjepa Sabljak i Ambrozije Pavlović.

⁷¹ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 19–20.

⁷² Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VII, str. 17–18: »Članovima ispitnoga povjerenstva imenovani su za trogodište 1876./7. do 1879./80.: Josip Torbar, ravnatelj kr. velike realke kao predsjednik; kao ispitači: Mirko Divković, Ivan Hoić, profesori kr. velike gimnazije; Stj. Basariček i Ljudevit Modec, profesori preparandije; zatim Viktor Lipež, Pavao Žulić, Drag. Stark, Josip Vitanović i Ivan Stožir, profesori realke i August V. Vichodil, tajnik gospodarskoga društva.«

Ljudevit Modec. Bilo je to 10. veljače 1873. t. j. 5. brojem.«

⁵⁸ Isto, str. 293.

⁵⁹ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 494.

⁶⁰ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Pismo Stjepanu Basaričeku od 14. travnja 1873. godine*, na str. 3; HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Pismo Stjepanu Basaričeku od 20. prosinca 1873. godine*, na str. 3. U tim dvama pismima Modec je Basaričeku pisao o slaboj suradnji učitelja u *Napretku* i o nedovoljnom broju pretplatnika.

⁶¹ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 495.

⁶² Isto.

⁶³ Isto.

⁶⁴ Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*.

⁶⁵ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 18.

⁶⁶ Cuvaj (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VI, str. 34.

⁶⁷ Vidi na: https://howlingpixel.com/i-hr/Svjetska_izložba (pristup 24. srpnja 2019. godine): »Svjetska izložba je naziv manifestacije koja se u obliku sajma ili izložbe održava od sredine 19. stoljeća pa do danas. Tom manifestacijom upravlja posebno tijelo po[d] nazivom Ured za međunarodne izložbe (kraće BIE, što je kratica iz francuskog jezika za *Bureau International des Expositions*).« Vidi i na: https://howlingpixel.com/i-hr/Svjetska_izložba_Beč_1873 (pristup 24. srpnja 2019. godine): »Tema i krilatica te velike izložbe [5. Svjetske izložbe u Beču 1873. godine] bila je *Kultura i edukacija* (nje-

kolovoza do 15. rujna 1877. godine, a onda i od 18. kolovoza do 25. rujna 1879. godine. Modec je vodio prvi od tih dvaju tečajeva.⁷³ Od 10. do 25. rujna 1880. godine vodio je i tečaj za tjelovježbu u Zagrebu.⁷⁴ Od 15. kolovoza do 15. rujna 1886. godine održan je i prođžni učiteljski tečaj u Osijeku i njegov voditelj ponovno je bio Modec.⁷⁵

U nastojanju da unaprijedi interese hrvatskog učiteljstva, u Zagrebu je 1885. godine osnovan Savez hrvatskih učiteljskih društava. Modec je bio jedan od onih odbornika u Središnjem odboru Saveza koji su dali doprinos pri osnivanju i gradnji Hrvatskog učiteljskog doma.⁷⁶

Kada je Karoly Khuen-Héderváry imenovan hrvatsko-slavonsko-dalmatinskim banom, a što je bilo 1883. godine, to je, kako stoji u *Hrvatskoj enciklopediji*, učinjeno zato da bi se »obuzdalo hrv.[atsko] državotvorstvo i otpor mađarizaciji«, zbog čega je Khuen-Héderváry »uspostavio apsolutističku vlast, provodio polit. [i]čko] nasilje nad oporbenim strankama i nasilno provodio izbore za Hrvatski sabor«, ali i ograničio »autonomiju Sveučilišta, otežavao rad JAZU, plijenio tisak, zabranjivao skupštine oporbenih stranaka«. ⁷⁷ Osim toga, tijekom 1888. godine donijet je novi školski zakon, koji je ukinuo brojna materijalna prava koja su učitelji dobili školskim zakonom iz 1874. godine.⁷⁸ Zbog svega toga jačao je otpor protiv bana i mađarizacije. Modec je spadao među najžešće protivnike Kuheneve apsolutističke vladavine. Ban mu to nije praštao, pa mu najprije nije dozvoljavao napredovanje, nakon čega ga je dekretom od 6. kolovoza 1890. godine premjestio na mjesto ravnatelja Kraljevske učiteljske škole u Petrinji.⁷⁹ To je naizgled bilo napredovanje za Modeca, međutim, radilo se o nazadovanju, jer mu je bio ograničen društveni i pedagoški rad, posebice onaj koji se odnosio na daljnju razradu didaktičko-metodičke problematike u pisanju udžbenika i priručnika.⁸⁰ Usprkos tome, Modec je i u Petrinji učiteljima i učenicima

prenosio domoljublje i rodoljublje, čime im je jačao hrvatsku svijest. Naposljetku je tijekom 1893. godine zatražio odlazak u mirovinu, nakon čega se vratio u Zagreb.⁸¹

Modec je u mirovini nastavio s daljnjim radom. Ponovno se prihvatio uređivanja časopisa *Napredak*, a veliki dio vremena posvećivao je obradi pedagoških problema. Pritom je napisao brojne pedagoške rasprave, metodičke priručnike i školske udžbenike. To razdoblje njegova života bilo je posebno plodno, za što je zaslužna i činjenica da je bio rasterećen od prijašnjih obaveza.⁸²

Zagrepcani su Modeca vrlo dobro poznavali i izuzetno cijenili. To potvrđuje i podatak da su ga 1883. godine izabrali za svojega zastupnika. Modecova obiteljska kuća u Zagrebu bila je redovito otvorena za prijatelje, za političke istomišljenike, za štovaoce, za brojne pripadnike onodobne hrvatske inteligencije, a posebice za osnivače i članove Hrvatskog pedagoško-književnog zbora.⁸³

Modec je umro 2. siječnja 1897. godine u svojoj kući, a nakon što je duže vrijeme bolovao od hepatitisa. Dva dana poslije pokopan je na Mirogoju.⁸⁴ Nadgrobni govor održao je Josip Kirin.⁸⁵ Pokop je organizirao Karlo Matica, ravnatelj Kraljevskog muškog učiteljstva u Zagrebu. Na pogrebu su bili Modecovi prijatelji i brojni građani grada Zagreba. Spomenik mu je podigao Hrvatski pedagoško-književni zbor.⁸⁶

3. Zaključak

Ljudevit Modec bio je istaknuti prosvjetni djelatnik, odličan praktičar i metodičar, koji je pripadao skupini

⁷³ Isto, str. 75.

⁷⁴ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 494.

⁷⁵ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Kraljevska hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu br. 6913*. Dokument od 18. srpnja 1886. godine, kada je Modec imenovan voditeljem tečaja u Osijeku. Vidi i: Cuvaj (pribrao i uredio), *Grada za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VII, str. 18.

⁷⁶ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 486.

⁷⁷ [s. n.], natuknica »Khuen-Héderváry, Karoly (Dragutin)«, u: *Hrvatska enciklopedija 5*, glavni urednik August Kovačec (Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2003), na str. 637

⁷⁸ Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*.

⁷⁹ [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 486.

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Božičević, *Ljudevit Modec i njegovo doba*.

⁸² [Ogrizović]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, str. 486.

⁸³ Isto, str. 486 i 487.

⁸⁴ HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Osmrtnica Ljudevita Modeca. G/I.–30*, br. 5.

⁸⁵ Kirin je, među ostalim, rekao i ovo: »Učitelju, prijatelju i po-bratime mili, mi se evo opraštamo od tebe. Mi se dijelimo od tebe, ali tvoja uspomena ostu[aj]t će u nama, dok nas bude živih; ali kada i nama bude poći u vječnost, u kojoj si ti, i po našoj smrti ostat će u potomstvu učiteljskom tvoja uspomena, jer – ostat će tvoja djela.« Vidi u: Milan Kobali, »Sprovod pok. Ljudevita Modca [Domaće vijesti. Zagreb.]«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/1 (Zagreb, 1897), str. 13–14, na str. 14a.

⁸⁶ Ogrizović. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, str. 22: »Na njegovu [Modecovu] spomeniku na Mirogoju, koji je podigao Hrvatski pedagoško-književni zbor, piše: 'Ovdje počiva Ljudevit Modec, ravnatelj kr. preparandije, pravi član hr. ped. književnog zbora, pedagog, književnik i pregalac hrvatskog učiteljstva.'«

vodećih hrvatskih učitelja, organizatora učiteljstva, kao i onim naprednim intelektualcima koji su se oduprli političkim pritiscima iz Beča i Pešte. Dobro je svirao glasovir te govorio češki, njemački i talijanski jezik, što mu je omogućavalo upućenost u političke, kulturne i pedagoške događaje u Austro-Ugarskoj monarhiji. Imao je brojne prijatelje u hrvatskim i slovenskih zemljama, kao i na području Srbije, Crne Gore i Bugarske. S njima se dopisivao. Bio je dobar govornik. Za razliku od nekih drugih učiteljskih prvaka, posebice Ivana Filipovića, Modec je imao pomirljiv stav prema crkvi, svećenstvu i vjeri. Kao ravnatelj zagrebačke učiteljske škole pridonio je unapređenju i usavršavanju nastave. U toj školi okupio je najistaknutije učitelje, koji su bili dobri praktičari i teoretičari. Velik doprinos dao je i u organizaciji te radu Učiteljske zadruge, a istaknuo se i kao urednik časopisa *Napredak*, zatim kao član Hrvatskog pedagoško-književnog zbora i Saveza hrvatskih učiteljskih društava. Uz to, napisao je brojne radove. Djelovanje Ljudevita Modeca u učiteljskom pokretu druge polovice 19. stoljeća, kao i njegovo zalaganje u obrazovanju i odgoju mladih učitelja, nedvojbeno je ostavilo dubok trag u hrvatskom školstvu i pedagogiji.

4. Popis citirane literature

4.1. Rukopisna građa

- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Krstni list Ljudevit Modec.*
- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Pismo Stjepanu Basaričeku od 10. travnja 1873. godine.*
- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Pismo Stjepanu Basaričeku od 14. travnja 1873. godine.*
- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Odluka kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovje i nastavu br. 4436. Odluka od 7. studenoga 1873. godine.*
- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Pismo Stjepanu Basaričeku od 20. prosinca 1873. godine.*
- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Kraljevska hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu br. 6913. Dokument od 18. srpnja 1886. godine.*
- HŠM A 1821 *Modec, Ljudevit. Osmrtnica Ljudevita Modeca. G/I.-30, br. 5. Dokument iz 1897. godine.*

4.2. Ostala citirana literatura

- Blažeković, Stjepan Đ. 1897. »Spomen-listak Ljudevitu Modcu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/6 (Zagreb, 1897), str. 81–85.

Božičević, Zlata. 1967. *Ljudevit Modec i njegovo doba*, izložba u Hrvatskom školskom muzeju od 1. do 30. travnja 1967. godine u Zagrebu (Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1967), str. 297–301.

Cuvaj, Antun (priebrao i uredio). 1910. *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak V. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 20. listopada 1860. do 20. travnja 1868. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1910).

Cuvaj, Antun (priebrao i uredio). 1911. *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VI. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 20. travnja 1869. do 31. svibnja 1875. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1911).

Cuvaj, Antun (priebrao i uredio). 1911. *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak VII. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 31. svibnja 1875. do 31. listopada 1888. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1911).

Dvorniković, Lj.[udevit]. 1897. »Spomen-listak Ljudevitu Modcu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/5 (Zagreb, 1897), str. 65–68.

[Franković, Dragutin]. 1971. »‘Napredak’ – prvi pedagoški časopis u Hrvatskoj«, u: Dragutin Franković, Mihajlo Ogrizović i Dragutin Pazman (uredili), *Sto godina rada Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora i učiteljstva u Hrvatskoj. 1871–1971* (Zagreb: Pedagoško-književni zbor, 1971), str. 181–202.

Gollner, Julije. 1897. »Nešto o metodi računstvene nastave. Uspomena na Ljudevita Modca«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/4 (Zagreb, 1897), str. 56–60.

I.[vkanec], T.[omislav]. 1895.–1906. Natuknica »Modec, Ljudevit«, u: Stjepan Basariček, Tomislav Ivkanec, Ljudevit Modec i Milan Pejnović (uredili), *Pedagogijska enciklopedija* 1 (Zagreb: Hrvatsko pedagoško-književni zbor, 1895.–1906.), str. 751a–753a.

Kirin, Josip. 1897. »Život i rad Ljudevita Modca«, čitano na XXV. glavnoj skupštini »Hrv. ped.-književnoga zbora« dne 18. ožujka 1897., *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/13

(Zagreb, 1897), str. 193–196; *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/14 (Zagreb, 1897), str. 210–212; *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/15 (Zagreb, 1897), str. 225–228; *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/16 (Zagreb, 1897), str. 245–248.

[Klobučar, Josip]. 1909. »Povijest prvih pedeset godina 'Napretka'«, u: Josip Klobučar (prikazao), *1859.–1909. Napredak. Povijest i sadržaj prvih pedeset njegovih godina* (U Zagrebu: Naklada Hrv. pedagoško-književnoga zbora, 1909), str. 5–35.

Kobali, Milan. 1897. »Sprovod pok. Ljudevita Modca [Domaće vijesti. Zagreb.]«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/1 (Zagreb, 1897), str. 13–14.

[Ogrizović, Mihajlo]. 1971. »Ljudevit Modec (1844–1897)«, u: Dragutin Franković, Mihajlo Ogrizović i Dragutin Pazman (uredili), *Sto godina rada Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora i učiteljstva u Hrvatskoj. 1871–1971* (Zagreb: Pedagoško-književni zbor, 1971), str. 482–504.

Ogrizović, Mihajlo. 1980. »Ljudevit Modec (1844 – 1897)«, u: Mihajlo Ogrizović, *Likovi istaknutih pedagoga II. Ljudevit Modec, Mijat Stojanović, Stjepan Basariček* (Zagreb: NIRO »Školske novine« / Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1980), str. 7–81.

[s. n.]. 2003. Natuknica »Khuen-Héderváry, Karoly (Dragutin)«, u: *Hrvatska enciklopedija* 5, glavni urednik August Kovačec (Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2003), na str. 637.

Varjačić, Ljudevit. 1897. »Milomu pokojniku Ljudevitu Modcu, hrvatskomu pedagogu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/2 (Zagreb, 1897), str. 17–18.

Vuletić-Vukasović, Vid. 1897. »Nad studenom pločom Ljudevita Modca«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži* 38/7 (Zagreb, 1897), str. 106–107.

Župan, Dinko. 2016. »Kulturni i intelektualni razvoj u Hrvatskoj u 'dugom' 19. stoljeću«, u: Vlasta Švoger, Jasna Turkalj (ur.), *Temelji moderne Hrvatske. Hrvatske zemlje u »dugom« 19. stoljeću* (Zagreb: Matica hrvatska, 2016), str. 273–308.

The Life and Work of Ljudevit Modec

Summary

This article portrays the life and work of Ljudevit Modec (1844–1897), a pedagogue, teacher, and textbook author. Modec's work took place after the fall of Bach's absolutism: at the time of the "ban-commoner" Ivan Mažuranić, as well as ban Khuen-Héderváry who had suppressed the rights of Croatian people in the second half of the 19th century and stifled the national consciousness of Croats in the Austro-Hungarian Monarchy. The most fruitful part of Modec's life transpired in Zagreb, where he was the headmaster of the Teacher Training School and the editor of *Napredak*, a journal of the Croatian Pedagogical-Literary Society. Also, he largely contributed to the construction of the Croatian Teacher's Home in Zagreb.

Keywords: Ljudevit Modec, *Napredak*, Teacher Training School, Croatian Pedagogical and Literary Society